

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCXLVII. Raptoris divitis bona.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

contingere potuit hosti si perissem? non alio modo audivi bella quam avorum proavorumque temporibus. At si mihi detur emendatio præteritorum, utinam noverca illud statim venenum dedisset quo vita auferretur! illa potione consumptum tota civitas ad rogum tulisset, celebrasset laudes, etiam temporis discrimen multum attulisset admirationis. Illa dicerent homines, Non tulissemus hæc si vixisset. ¹ Ego, inquit, tantum animo bono feci. Erubescite matres, quæ amplexæ armatos jam liberos, impiæ tamen jam estis mei exemplo. Inventa est ² tota civitate magis amaret una quæ parceret noverca. Non dico de his adhuc quæ secuta sunt: non illam iudicii contumeliam. Interim tamen, quid mihi potuit gravius accidere? Quam ego, dii deæque, perdidit occasionem? Obtulerat deus tempus merita geminandi: venerat dies approbandi, quod fortiter feceram, id non fortunam fuisse. Felices commilitones mei hostium terga vidistis, calcastis cadavera, victoriam publicam clamore læti retulistis: at ego quando pugnandum est, interrogavi, longamque illam novercæ noctem tandem emensus non mente, non gradu constiti, ac mihi vicisse cives meos accusator indicavit. Videor ex magna parte, etiam approbasse causam proximo iudicio. Quo enim modo absolutus sum, nisi illa accusatori dicerem, ³ vis tenuit, & devicta mens.

CCXLVII.

RAPTORIS DIVITIS BONA MARITI UXOR ACCIPIAT. Adolescens locuples rapuit, priusquam optaret puella, misit ad eam propinquos rogatum ut nuptias haberet. Auditis illa precibus, tacuit & flevit. Percussit se adolescens: prius quam expiraret, optavit illa nuptias, petunt bona propinqui & uxor.

SERMO.

Demonstranda vobis est via. Videte quid utraque pars velit, quid

utraque

¹ Ego inquit, tantum.] Malim, tamen. & postea lego, Inventa est, tota civitate una quæ magis amaret, una. Pith.

² Tota civitate amaret.] Scribe: Inventa est tota civitate, magis matre, una,

quæ parceret, noverca. hoc est, una noverca, quæ magis matre parceret. Gronovius.

³ Vis tenuit & devicta mens.] Lege, devincta. Idem.

utraque pars dicat, & illud quam fieri potest brevissime & significantissime comprehendite. Utpote dicit hæc puella, uxor sum. Nuptias enim optavi. Optando statim maritum habere illum cepi: necesse enim erat illi marito esse si viveret: ¹ nec tempore ut matrimonium, sed jure. Hæc certò comprehendenda sunt finitionibus. Dicit pars diversa, ² Non fuisti uxor: non subsisti cum illo: optione tradita quidem illi, sed statim quidem discessit post vocem. Hoc finitione comprehendendum est. Uxor est quæ fœmina viro nuptiis collocata in societatem vitæ venit. Tum non est tradita. Illa quid dicit? ³ Uxor est cujus cum viro matrimonium factum est. Pars diversa hoc dicit, finitio interim dicitur falsa, interim parum plena. Nos neque falsam possumus dicere partis adversæ finitionem, neque parum plenam: nec tam in subvertenda ea morari debemus, quam in confirmanda nostra. Sit ergo ut non infirmandum finitionis genus, ita ad convincendum nimis plenum. Non possumus enim dicere, Ea quæ viro per nuptias tradita in societatem vitæ venit, sed non tantum hæc uxor, sicut non negaremus uxorem si ita finiremus. Uxor est quæ per nuptias à parentibus in matrimonium tradita in societate multis annis fuit. Illud, à parentibus tradita, non necessarium in finitione uxoris sit. Ista falsa quidem non sunt, sed plerisque detractis, erit adhuc uxor. Fingamus enim factas esse nuptias, consecutam statim alterius mortem: erit profecto uxor etiam te consentente, tradita, si in societate vitæ non fuerit. Quomodo ergo ista socie-

tas

¹ Nec tempore ut patr.] Hic locus sic fortasse restituendus est; nec tempore ut patrimonium fit matrimonium, sed jure hæc certò comprehendenda sunt finitionibus. Dicit pars diversa, non fuisti uxor, nupsisti cum illo. & paulò post, Tu non es tradita. Patrimonium fit tempore, quod usu capitur. Atque & usu fit uxor: quod alibi & pluribus tractavimus. Sed hæc Rhetoricè dicuntur non juridicè. Pithæus. Nec tempore ut patrimonium.] Pithæus perperam: nec tempore, ut patrimonium, fit matrimonium. Patrimonium tempore fieri ait, quod usu capitur. Hic objectat sibi: Atqui & usu fit uxor. Respondet hæc rhetorice dici, non juridi-

ce. Immo patrimonium non usucapitur, sed statim est filii, simulatque decessit pater. Sic Curioni post patris mortem Cicero patrimonium gratulatur. Præterea inutilis hic mentio patrimonii, & insolens inculcare vocabula præter necessitatem. Scribe: nec tempore fit matrimonium, sed jure. His verbis non obstat matrimonium usu. Loquitur enim de illo genere matrimoniorum, in quibus usus & tempus non habet locum. Gronovius.

² Non fuisti uxor. non subsisti cum illo.] Lego, non coisti cum illo. Idem.

³ Uxor est, cujus viro matrimonium factum.] Lego: pactum est. Idem.

tas vita adjecta non quidem mentitur, sed adsicit necessarium: ita illud quoque, nuptiis collocata, efficit uxorem: sed non hoc solummodo erit. Fingamus enim nuptias quidem fecisse nullas, coisse autem liberorum creandorum gratia: non tamen uxor non erit, quamvis nuptiis non sit collocata. Videamus igitur, si ista supervacua & circumfusata sunt, finitio huic nomini sufficit: neque enim hoc intueri debetis quid desit, sed quid satis est.

DECLAMATIO.

Dixi uxorem esse cujus cum viro matrimonium factum est. Quid amplius? Nam sicut coitus atque congressus citra jus non efficeret uxorem, ita uxor etiam citra hæc manet. Id ex quotidianis & in frontem incurrentibus approbari potest. ¹ Nam ut ab ipsis incipiam: comprehendo uxorem duxisse dici hoc ante noctem, hoc ante congressum, hoc primo statim jure, & fortasse in aliis possit videri necessarium expectare, ² hæc de ³ nuptiis convicimus. Est quidem jus patrimonii explendum, tamen expecto & circuitum, & quod id peto, matrimonium jungendum, hæc in ejusmodi conditione non sunt expectanda, quin antecesserint. Raptor si non occiditur, jam maritus est. Id sic quoque accipitur: qui maritus erit, non est cœlebs: quæ uxor, non vidua aut virgo. De utraque vos persona ergo volo interrogare. Putemus statim optione finita quæri de adolescente. Diceresne illum esse cœlibem? at si diceres, ille occurret. Dic igitur cœlibem: uxorem potest aliam duce-

¹ Nam ut ab ipsis incipiam.] Forte: ut à confesfis incipiam. Gronov.

² Nuptiis convicimus.] Lego, Communibus. Communes nuptias vocat quæ sunt jure communi, non illo singulari ex lege raptarum. Pitb.

³ Hæc de nuptiis convicimus.] Pithecus communibus. quæ scilicet fiant jure communi. Non placent communes nuptia. Neque hac tantum parte laborat locus. Corrige: hoc primo statim jure. Et fortasse in aliis possit videri necessarium expectari

hæc. De nuptiis convicimus. Est quidem jus matrimonii expectum: tamen expecto & coitum & id, quod peto, patrimonium jungendum. Hæc in ejusmodi conditione non sunt expectanda, quum antecesserint. vel quia antecesserunt. Expectari hæc, quæ dixerat, noctem, congressum & cohabitationem. Ut, inquit, exempli gratia: pactæ sunt nuptiæ. tum quidem jus matrimonii, &c. Multis hæc probare poteramus: sed festinamus: & sapienti satis. Gronovius.

ducere: virginem hanc aut viduam, non diceres. At de altera quæri supervacuum est: si viduam, interrogo an esset aliquis cujus nuptiarum habitura esset jus puella: crederem igitur neque illam virginem esse constare, & illum non esse coelibem, si hæc uxor & ille maritus. Nunc quæro, cujus ille maritus, cujus hæc uxor. Nuptias tamen in domo. Nuptiæ in aliis sint sane necessariae: quanquam ne id quidem utique jus exigit, causam tamen in domo hanc habeto ostendendæ voluntatis, filiam tibi aut¹ eam ipsam conjungi quæ sui habet potestatem. Hoc quod nuptiæ efficiunt, optio fecit: videamus an etiam fortius atque vehementius: quippe illic voluntas, hic etiam necessitas quæritur. Ausim dicere utique in hoc genere litis, nullas esse digniores quæ retineant maritorum hæreditates quam eas quæ uxores ex raptu esse cœperunt: quoniam post raptum nulla uxor est nisi beneficio suo: ac forsitan inde etiam lex ista descendit. Ad illa libet pervenire ad quæ pars diversa vocat. An hæc digna sit quæ uxoris nomen accipiat: si hoc tantum dicerem, meruit hæreditatem pro injuria, posset tamen videri hæreditas ista genus quoddam satisfactionis. Amata est ab adolescente. Debet quoque hoc valere in portione litis hujusce, nihil ille maluit, quam ista bona, etiam si viveret, esse communia. Ille fecit his bonis hanc legem, Speravit de ea adolescens. Ideo rogare ausus est. nuptias petiit puella: non dico nunc de jure: cogitate quantum beneficium dare voluerit: imo quod ad ipsam pertinet, dederit: remisit injuriam ruptæ virginitatis ea, ² cui lex & mortem vindicare permisit. Sed sero hoc dedit. Etiam si hujus tarditate factum esset, non illius festinatione, noli tamen mirari pudicam, si castitas non statim iræ suæ imperare potuit, satis præstat rapta quæ non cito optat. At enim jam vulnerato optavit, quoniam moriturum sciebat:

¹ Eam ipsam conjungi, & postea, 20. vocat. an h. d. f. q. v. n. accipiat. Si Pith.

² Cui lex & mortem vindicare permisit. Lege, morte vindicari. vel vindicare, scilicet illam injuriam. Gronov.

bat: captavit hæreditatem. Num igitur animum puellæ à primis temporibus raptor ignoravit? Magnum clementiæ argumentum. Cui potestas adeundi magistratus statim emissa continuo vox, qua se & injuriam suam ulcisceretur, finiret onera pudoris sui, audit rogantes diu: primum hoc præjudicium ejus est quæ exorari possit. Rogari velle, pro rogato est: hoc tantum non satis erat, Judices, si dicerem, Non negavit. Atqui dolor erumpit, & nunquam ira fere silentio continetur. Miseret me adolescentis optimi alioqui & nimis verecundi, quod sic animum ejus interpretamini: satius erat dicere, Non negavit. Audeo dicere, illud promisit, neque unum promittendi genus est. Voluntas hominum non tantum voce signata est. An vero si manu promississet, ² an vultu annuisset, dedisse fidem & confirmasse spem ³ puella videretur, quæ facie affectum, quæ totis oculis misericordiam prodidit? flevit: idem fecit quod illi qui rogabant, ad mentionem periculi, ad mentionem carnificis, uberes lacrymas profudit, certe non video affectum qui occidat. Sed tacuit: alioqui hoc vos exigebatis ab ea, quæ modo virgo fuerat, quæ hoc nomen paulo ante perdidit, ut de nuptiis loqueretur, nisi ubi necesse erat? Ea post vulnus optavi. Ecce majorem misericordiam: suscepit raptoris sui misera curationem: queritur quippe de fortuna, quod beneficium perdidit: ⁴ neque enim divellere poterat tam alte exactam manum: misera

¹ *Tantum non.*] Leg. *tantumnon*, uno vocabulo, quod etiam pluribus auctorum veterum locis ignoratione corruptum est, non modo apud Valerium Maximum, sed & apud Senecam, Alconium & Suetonium Tranquillum qui & eadem forma *tantumquod* dixit pro, vixdum, ut Marcellinus, modonon, quod pluribus hic persequi non est instituti nostri. *Pith.*

² *An vultu.*] Leg. *aut vultu*, vel, *an se vultu*, a. d. f. e. c. f. p. *videretur*. *Quæ facie a. q. t. o. m. prodidit, flevit, idem*

fecit. Idem.

³ *Puella videretur, quæ facie.*] Video quid *Pithæus*: sed hic demum excidisse verba censeo, quæ sic auctori restituenda sunt: *An vero si manu promississet, aut vultu annuisset, dedisse fidem & confirmasse spem puella videretur, non videbitur, quæ facie affectum, quæ totis oculis misericordiam prodidit? Flevit. idem fecit, quod illi, qui rogabant.* Gronov.

⁴ *Neque enim divellere.*] Scribe: *neque enim divinare poterat tam alte exactam manum.* Idem.

fera existimabat hoc eum fecisse causa miserationis: pervenit tamen aliqua ad illum lætitia datæ salutis: etiam si brevis, tamen grata est voluptas. At voce ejus audita certe oculos sustulit: si nihil aliud, hoc certe solatii tulit, non mori se tanquam damnatum: non illum quamvis semiaminem atque palpitantem invasit carnifex, vulneratum cruentumque per ora populi traxit, non illud caput vel exanime lege recisum est: pro immitis, qui de summa clementia tam triste fecit exemplum.

CCXLVIII.

Octo anni duplicis imprudentiæ.

IMPRUDENTIS CÆDIS DAMNATUS QUINQUENNIO EXULET. EXULEM INTRA FINES LICEAT OCCIDERE. Qui cædem per imprudentiam commiserat, abiit in exilium: ibi tertio anno exilii aliam cædem similiter commisit: explevit tempus quinquennii ex eo tempore quo iterum occiderat. Redeuntem illum post octavum annum occidit quidam intra fines. Reus est cædis.

DECLAMATIO.

NON continuo occisus homo ad crimen & ad damnationem pertinet, cum hoc interim legibus facere liceat. Quotiens autem licet etiam oportet. Exulem occidere intra fines licet. Id jus dupliciter efficitur. ² Aut enim redit ³ cui omnino licet, aut non redit nisi licet: nescio an ex iis duobus etiam justius videatur occidi cum redit contra leges, qui aliquando jure rediturus sit. Illum enim sane cupiditas patriæ & ultima desperatio cogat aliquando furtum facere juri. Præterea cum aut ita revertantur exules tanquam in hoc fallant, aut ita tanquam his facere liceat ⁴ aliquando magis ii occidendi sunt, qui palam contra jus revertuntur. Illis enim remissum furtum non utique nocet in exem-

¹ *Duplicis imprudentiæ.*] Vet. *dulcis*. Pithœus.

² *Aut enim redit, cui omnino.*] Forte, *Aut enim redire ei omnino non licet; aut non redit, nisi cum licet.* Gronov.

³ *Cui omnino licet.*] Videtur leg. *cui non licet*. Non est nova horum verborum permutatio in veteribus libris. Pith.

⁴ *Aliquando.*] Lego: *aliquando*. Idem.